

Državni izpitni center

0 3 1 1 0 3 1 3

SPOMLADANSKI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Ponedeljek, 5. maj 2003

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

MATURITETNI PREIZKUS

RAZPRAVLJALNI ESEJ

**ALI SE NE BI DAL DROBEN ZLOČIN POPRAVITI S TISOČI DOBRIH DEL
(NOTRANJE DILEME RASKOLNIKOVA)**

V eseju je kandidat skušal

A predstaviti telesno in duhovno podobo Raskolnikova;

do 2 + do 3 točke za celovito, prepričljivo **predstavitev**, npr.: Raskolnikov je zelo revno oblečen mladenič. Njegova zunanost je nenavadno čedna in skladna, odlikujejo ga silna nadarjenost, samozavest in energija ter ponos. Zaveda se svojih odlik, vendar je prepričan, da v svetu, v katerem živi, nima nobene možnosti za uveljavitev. Je dober in velikodušen, a tudi prevzeten in hladen;

(1 + do 2 točki) za skopo predstavitev, npr.: Raskolnikov je lep, vendar razdražljiv in brezčuten;

5 točk

B razložiti njegove pobude za zločin;

do 4 točke za kompleksno veččlensko **razlago**, npr.: Zločin je za Raskolnikova preizkusni kamen njegove osebnosti, mladenič si je ustvaril teorijo o navadnih in izrednih ljudeh, slednji so gibal napredka. Ti izredni ljudje imajo pravico uničevati sedanost zaradi prihodnosti. Sam sebi želi dokazati, da pripada izrednim ljudem; hoče vedeti, ali si upa kršiti zakone navadnih ljudi, ali lahko tudi sam postane Napoleon. Ubiti nekoristno, hudobno, vendar bogato starko in z njenim denarjem osrečiti dosti vrednejših ljudi, bi bilo po njegovem mnenju koristno dejanje;

(do 2 točki) za manj razčlenjeno razlago, npr.: Raskolnikov si hoče z umorom dokazati, da je podoben Napoleonu, saj si upa kršiti zakone navadnih ljudi;

(1 točka) za skopo ugotovitev, npr.: Raskolnikov je hotel dobiti denar za študij;

4 točke

C razložiti, kateri zunanji dogodki utrujejo v njem prepričanje o pravilnosti njegove odločitve;

do 3 + do 3 točke npr.: izpoved Marmeladova, izve za Sonjino žrtev, materino pismo, pogovor v gostilni med študentom in častnikom, naključno srečanje na Senenem trgu, iskanje sekire ... Svet, v katerem živi Raskolnikov, je poln skrajnega trpljenja – Sonja postane prostitutka, da ne bi jokali lačni otroci, Dunjina edina možnost pomagati bratu je poroka z neljubljenim moškim, sam živi v bivališču, ki teži človekov um in dušo, saj je bolj podobno omari kot človeški sobi; vse te zunanje okoliščine Raskolnikova prepričujejo, da je njegova ideja do skrajnosti logično utemeljena, ter utrujejo njegovo misel, da bo svoj zločin lahko poplačal s služenjem človeštvu;

(1 + 1 + 1 točka) samo navedba dogodkov;

6 točk

Č predstaviti, kdaj se začne kazen in kakšna je;

do 6 točk za razvito **trditev** (osebna kazen) z večstopenjsko razlago in utemeljitvijo ali za **dve trditvi** (osebna in pravna kazen) z nekoliko manj razvito razčlemba, npr.: Kazen se pravzaprav začne že ob prvi misli na umor, saj se že takrat začne boj Raskolnikova z lastno vestjo, navdaja ga občutek nepopisnega gnusa, begajo ga nemirne sanje. Misel na umor in kasneje zločin ga izločita iz človeške skupnosti, odtuji se celo materi in sestri, navdata ga apatija in občutje popolne brezizhodnosti. / Kazen se začne takoj po umoru starke, kar je pravzaprav njegov duhovni samomor, tega se zaveda, saj reče Sonji, da ni ubil starke, temveč sebe samega. Za njegovo razdvojeno zavest je najhujše spoznanje, da ne more nositi teže zločina, da ni človek, kateremu bi bilo vse dovoljeno. / Rodja je trpel samo zaradi uboja Lizavete ...

(do 3 točke) za trditev s skopejšo utemeljitvijo, npr.: Najhujša kazen za Raskolnikova je duševno trpljenje, saj ga neznansko peče vest, zato tudi hudo zbolji;

(1 točka) samo za trditev, kdaj se kazen začne;

(1 točka) za opredelitev vrste kazni;

6 točk

D ob upoštevanju celotnega romana komentirati misel, zapisano v naslovu eseja;

do 6 točk za poglobljeno **razmišljanje** z razvito trditvijo in povezavo z romanom, npr.: Glede na celoten roman je ta misel vsekakor dober izgovor za zločin Raskolnikova, saj jo tudi sam zagovarja in v zameno za zločin ponuja dobra dela (družina Marmeladov). Ta ga sicer za trenutek osrečijo, vendar je naslednji trenutek na istem kot prej, nesrečen. Menim, da zločina ni mogoče popraviti z dobrimi deli. Človek se s takim ravnanjem obsoja in se želi opravičiti, to pa počne tako dolgo, dokler ne prizna krivde in sprevidi, da se tega ne da. Ravno to pa je naredil tudi Rodja in zaživel;

(do 3 točke) za preprosto razmišljanje ali razmišljanje brez povezave z romanom, npr.: Nikakor ne. Človeško življenje je dragocen dar, ki ga ima pravico vsak na svoj način izkoristiti. Poseganje v življenje drugega kaže nespoštovanje celotnega človeškega rodu. Vsak živi tako, kot se mu zdi prav. Čeprav nekdo ni pošten, še nimamo pravice prekiniti njegove življenjske poti;

(1 točka) za golo opredelitev, npr.: Z navedeno mislijo se ne strinjam;

6 točk

E do 3 točke za celostni vtis, kadar je po prav dobri ali odlični holistični oceni kandidat zaslužil več, kot znaša seštevek točk za vsebino, čeprav ni razpravljal o vseh navedenih vprašanjih.

3 točke

POZOR!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,
 - b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo sorazmerno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	do 1
pod 150	do 1	do 1	0

INTERPRETATIVNI ESEJ

Vladimir Bartol: Alamut (odlomek)

Vladimir Bartol: Alamut. Ljubljana: Založba Sanje, 2001, 238–239.

V eseju je kandidat skušal

A razložiti vlogo deklic v odlomku in utemeljiti pomen prikrite resnice;

do 3 + do 3 točke

za **razlago** vloge deklic v odlomku in **utemeljitev** pomena prikrite resnice, npr.: Hasan svojo odločitev o rajskih vrtovih podkrepi z božjo besedo, češ da jih je ukazal ustanoviti sam Alah. Ta je naročil, naj se dekleta vedejo kot hurije, rajske deklice. Ker so si junaki zaslužili raj, je največja sreča in dolžnost hurij zadovoljiti mladeniče in jih prepričati o resničnosti raja; v nasprotnem primeru bodo obglavljene.

Hasan je deklicam prikričal način obiskovanja vrtov: fantje ga lahko obiščejo le enkrat; če o rajju posumijo, jih ubijejo. Ljubezenske rane Hasana ne zanimajo, prav tako ne morebitni otroci iz teh načrtovanih ljubezenskih zvez. Hasan je deklicam prikričal tudi bistvo svojega načrta: fantje in dekleta so v njem le sredstva za širjenje njegove (in izmailske) moči;

(1 + 1 točka)

za **posplošen opis ali poimenovanje brez razvite razlage**, npr.: Hasan razume deklice kot sredstvo, prikrije pa jim bistvo svojega načrta;

6 točk

B razložiti Hasanovo podobo iz nagovora deklicam in dialoga z Mirjam;

do 3 + do 3 točke

za **razlago** Hasanove podobe iz nagovora in dialoga, npr.: Hasan izhaja iz prepričanja o naivnosti deklic, zato svoje želje oz. zahteve podaja kot posredovanje božjega ukaza. Stavi na njihov strah pred božjim in na njihovo zavest o pomembnosti svojega poslanstva. Prav tako se zaveda usodnosti kulta lastne osebnosti, ki ga je načrtno oblikoval pri vzgoji dečkov in deklic na Alamutu.

Avtokratski, egocentričen, nedemokratičen, krut, neizprosen, preračunljiv ... je tudi v dialogu z Mirjam, ker kljub njuni ljubezenski zvezi ne dopušča nobenega ugovora. Kot nihilist gleda na ljubezen le pragmatično: ljubezen je izpolnjevanje potreb oz. izrabljanje (čustvene navezanosti) drugega;

(1 + 1 točka)

za **preprosto razlago nagovora in dialoga**, npr.: Hasan podcenjuje deklice, saj je preveč zaverovan le vase in v svoj načrt;

6 točk

- C** utemeljiti besedno zvezo »izmailski satan« za Hasana v odlomku, hkrati pa si izmisliti in utemeljiti še svoje poimenovanje zanj (s poznanjem Hasanovega mišljenja in delovanja v celotnem romanu);
- do 4 + do 4 točke za **utemeljitev** obeh poimenovanj, npr.: Slabšalni izraz izmailski satan je upravičen, saj je Hasan za izmailce oz. asasine zelo demoničen, upoštevajoč le lastno nadpovprečnost, ne pa življenja drugih literarnih oseb – *možna je tudi drugačna utemeljitev* (npr.: Hasan v tem odlomku ne deluje kot izmailski satan).
Že iz tega odlomka bi ga glede na njegovo mišljenje in delovanje poimenovala lutka. Hasan si je zadal cilj, ki ga mora doseči. Pri tem uporablja naivnost ljudi, s katerimi se igra, kot bi bile lutke. Vleče za vrvice, s katerimi kroji usodo ljudi okoli sebe. Svoje znanje izkorišča za zavajanje vernikov, s katerimi bo uresničil svoj načrt;
- (1 + 1 točka) za *posplošeno, skopo opredelitev poimenovanj*, npr.: Hasan je hudoben, zato ga veliki vezir imenuje izmailski satan;
- (1 točka) *samo za zapis lastnega poimenovanja*;
- 8 točk**
- Č** ovrednotiti pojmovanje ljubezni v odlomku in ga primerjati s svojim razumevanjem prave ljubezni;
- do 3 + do 3 točke za **ovrednotenje** pojmovanja ljubezni in **primerjavo** lastnega razumevanja, npr.: O ljubezni odlomek ne spregovori neposredno, temveč jo predstavi kot Hasanovo vizijo. Hasan naroči deklicam, naj bodo podobne hurijam, kar pomeni, da morajo obiskovalcem v vsem ugoditi. Ljubezenska srečanja potekajo po Hasanovem scenariju, v katerem celo ljubica Mirjam nima nobene veljave. Na ljubezen kot globoko in nesebično čustvo gleda Hasan cinično in skeptično;
- (1 točka) za *vrednotenje brez utemeljitve*, npr.: Ljubezen je v odlomku prikazana kot sredstvo za doseg cilja;
- 6 točk**
- D** zgoščeno povzeti zgodbo/zgodbi Mirjam in Ibn Tahirja od odlomka do konca romana;
- do 2 + do 2 točki za **povzetek** zgodbe/zgodb Mirjam in Ibn Tahirja (poimenovanje ključnih dogodkov);
- (0 točk) za *obnovo zgodbe/zgodb*;
- 4 točke**
- E** do 5 točk za *ustvarjalnost kandidatove ubeseditve – ob upoštevanju celostnih meril za prav dobro ali odlično oceno in kadar ocenjevalec presodí, da so v eseju naslednje prvine:*
- do 2 točki za *splošen vtis o vsebinski izvirnosti oz. prepričljivosti, čeprav ni razpravljajal o vseh navedenih vprašanjih*;
- 1 točka za *izvirne učinke v zgradbi (samo, kadar kandidat doseže najmanj dve standardni točki za zgradbo)*;
- do 2 točki za *izviren, domiselni slog (npr.: raba osebno izbranega besedišča, uspešni poskusi figurativnega oblikovanja – samo, kadar kandidat doseže vsaj 6 točk za jezikovno pravilnost)*.
- 5 točk**

POZOR!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,
 - b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo sorazmerno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 3	do 2
449–300	do 4	do 2	do 2
299–150	do 2	do 1	0
pod 150	do 1	do 1	0

- Če je naslov razpravljalnega eseja brez podnaslova Notranje dileme Raskolnikova, pri zgradbi ne odbijemo 0,5 točke.
- Rabo velike začetnice pri besedi bog/Bog ne ocenjujemo.
- Za pravilno poimenovanje kraja dogajanja v Zločinu in kazni se upošteva samo Peterburg, drugi zapisi so slogovna napaka.
- Pri sklanjanju in tvorbi svojilnega zaimka imena Abu (Abu Ali) enakovredno ocenjujemo rabo glasovne ali ničte končnice oz. obrazila. Pri drugih imenih enakovredno upoštevamo rabo v romanu ali prilagoditve veljavnemu pravopisu.

PRAZNA STRAN